

Gebruikte bronnen

- Bakker, N., Noordman, J. & Rietveld-van Wingerden, M. (2010²). *Vijf eeuwen opvoeden in Nederland. Idee en praktijk 1500-2000*. Assen: Van Gorcum.
- Boendermaker, L. & Bijerse, J. uit (2008). *Opvoeding en bescherming achter 'tralies'. Jeugdinstellingen tussen juridische beginselen en pedagogische praktijk*. Amsterdam: SWP.
- Dane, J. & Willemse, Th. (2002). Jan Klootsema (1867-1926) en zijn boekerij. *Pedagogiek* 22, 82-86.
- Helm, P. van (2011). *First do not Harm. Living Group Climate in Secure Juvenile Correctional Institutions* (diss.). Amsterdam: SWP.
- Klootsema, J. (1904). *Misdeelde kinderen. Inleiding tot de paedagogische pathologie en therapie*. Zutphen: W.J. Thieme & Cie.
- Klootsema, J. (1924). De rijksopvoedingsgestichten voor jongens sinds de inwerkingtreding der kindwetten. *Tijdschrift voor strafrecht* 34, 387-425.
- Weijers, I. (2011). *Mulock Houwer. Criticus en pionier van de residentiële jeugdzorg*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Willemse, Th.R.M. (1993). Jan Klootsema (1867-1926), architect van de residentiële orthopedagogiek. In R. de Groot e.a. (red.). *Handboek Orthopedagogiek I*. Groningen: Wolters-Noordhoff.